Petru PALAMAR pr. Gabriel HEREA

PĂTRĂUȚI

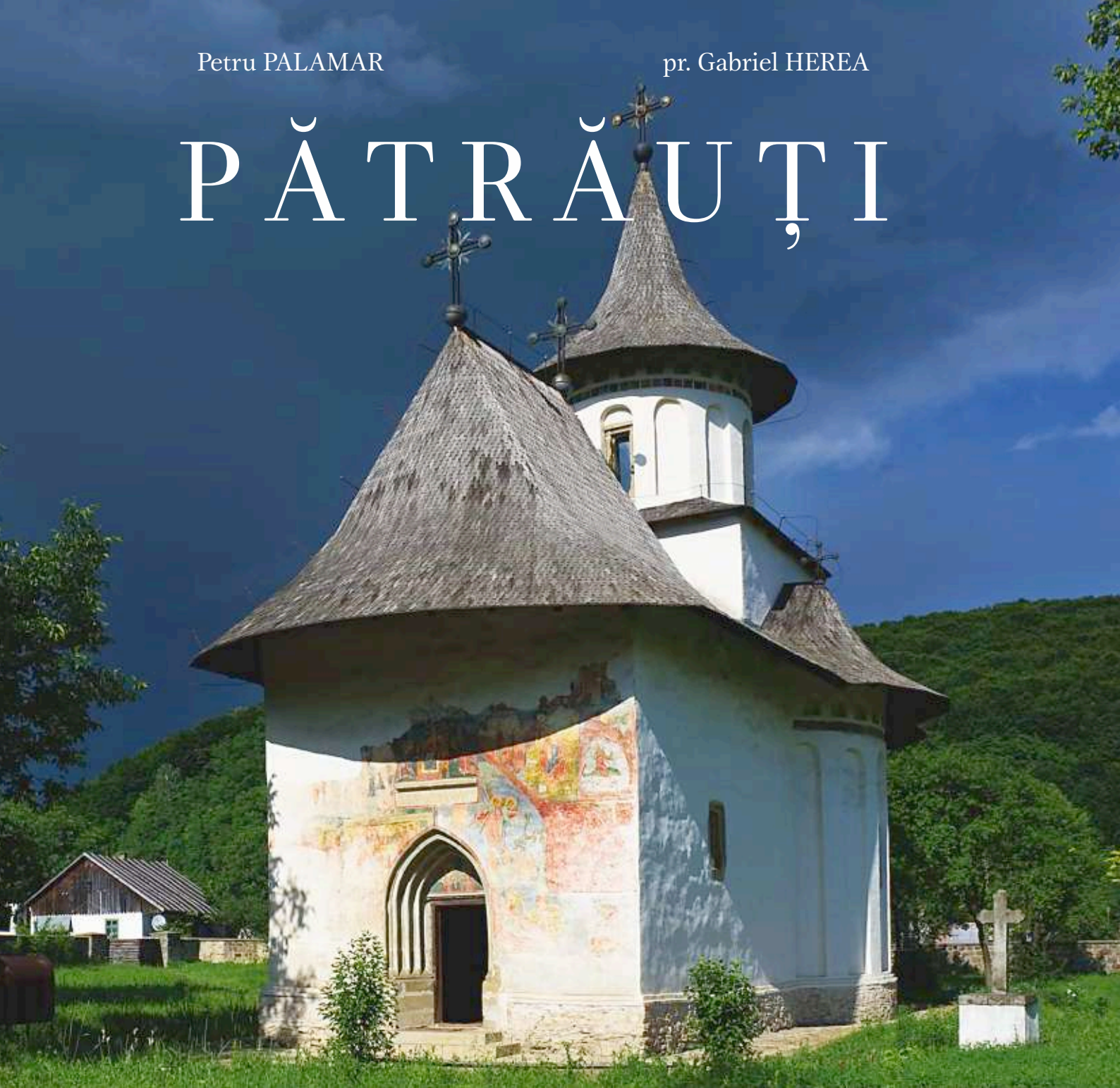

Petru PALAMAR pr. Gabriel HEREA

PĂTRĂUȚI
1487

Monument UNESCO

Se tipărește cu binecuvântarea I.P.S. Pimen, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților.
Printed with the blessing of Most Rev. Pimen, Archbishop of Suceava and Rădăuți.

HERUVIM
PĂTRĂUȚI • 2015

Acest album apare cu sprijinul familiei Radu-Alexandru și Maria-Ioana Miclescu.
This album is compiled with the support of the Miclescu family, Radu-Alexandru and Maria-Ioana.

Prezentul album a fost posibil datorită muncii de restaurare intreprinsă de Tatiana Pogonat și Oliviu Boldura (pictura exterioară - 1988), Virgil Polizu și Mihai Bradu (acoperișul - 1999), Ion Chiriac (pictura interioară - 2003-2014). Restaurarea este susținută financiar de Guvernul României, prin Ministerul Culturii.
This album was created due to the restoration work of Tatiana Pogonat and Oliviu Boldura (outside painting, 1988), Virgil Polizu and Mihai Bradu (roof, 1999) and Ion Chiriac (inside painting, 2003-2014). The Romanian Gouverment has funded the restoration through the agency of the Ministry of Culture.

Foto:
Petru Palamar, imagini arhiva: Leca Morariu

Traducere:
Carmen Pațac

Concepție grafică:
Cristi Mucileanu

Tipar:
Accent Print Suceava

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PALAMAR, PETRU
Pătrăuți 1487 : UNESCO monument / Petru Palamar, Gabriel-Dinu Herea
- Ed. a 2-a, rev. - Pătrăuți : Heruvim, 2015
ISBN 978-606-93375-4-7
I. Herea, Gabriel
726.54(498 Pătrăuți)(084)

© Asociația Prietenii Bucovinei

„Casa preotului bucovinean", fragment de existență istorică, documentar reconstituită și totodată viu asumată, sugerînd dinamica unei treceri organice de răspunderi grave, de mîndrii legitime și de încredere în viitor.

Reflectă o nevoie obiectivă și deasemeni vitalitatea sufletească a celui care a amenajat-o, preotul Gabriel Herea. Ni se transmite comunicativ și tonic, ne cucerește cu loialitatea lui de păstrător al unui moment de solidaritate națională, în ființa bisericii de la Pătrăuți.

... Unde cavalcada Crucii ne vorbește cu o elocvență proaspătă, mereu capabilă să ne miște, să ne arunce în plinul unor interogații fertile. Ceasul petrecut în fața acelui versant de trecut, de epică majoră în slujba Crucii, dar și de gracilă, fluidă eleganță, comparabilă cu rafinamentele italiene ale unui Pisanello: narație purtătoare de sens și marcată de ritm ...

Sunt semne că aici sunt cugete clare, pentru care restaurarea nu înseamnă o vorbă zadarnică, un prilej de adulterare a vechilor frumuseți. Le vom sta alături, pentru salvgardarea acestui ostrov de viață mândră și de tărie sufletească.

Ambasador Dan Hăulică,
Președinte de onoare al
Asociației Internaționale a Criticilor de Artă

"Home of Bukovina Priest," a fragment of historical existence, which is documentarily reconstructed and also lively assumed, suggests the dynamics of an organic passage of serious responsibilities, of legitimate prides and confidence in the future.

It reflects an objective necessity and also the spiritual vitality of the man who arranged it, priest Gabriel Herea. He makes us know him in a communicative and tonic way, he wins us over with his loyalty characteristic of the man who observes a moment of national solidarity in the structure of the church at Pătrăuți.

There where the Cavalcade of the Cross speaks with fresh eloquence to us, always capable of impressing us, of throwing us into the full swing of some fruit-bearing questions. The hour one spent in front of this fragment of the past, of a major epic character at the service of the Cross, but also of a delicate and fluid elegance, which can be compared with the Italian refinements of a Pisanello: a meaning bearing narration, which is marked by rhythm.

These are signs that here there are clear minds, for which the restoration is not a word in vain, an opportunity to adulterate old beauties. We are going to be by their side for safeguarding this oasis of proud life and spiritual strength.

Ambassador Dan Hăulică,
Honorary president of the
International Association of Art Critics

Fragment din Cartea de Aur a Bisericii Monument UNESCO Pătrăuți

Fragment of the Golden Book of the Pătrăuți Church, a UNESCO World Heritage Site

Drumul European ce pleacă din Suceava și merge spre Putna se întâlnește la intrarea în localitatea Pătrăuți cu apa Pătrăucencei. Afluenții micului râu au săpat văi adânci, lăsând între ei dealuri spectaculase. Platoul ce se deschide între pârâul Popii și pârâul Țiganului este împodobit de peste 520 de ani cu cea mai armonioasă biserică ștefaniană.

The European road connecting Suceava to Putna meets the Pătrăuceanca River when entering Pătrăuți. The tributaries of the Pătrăuceanca dug deep valleys and revealed spectacular hills. The flat expanse of land between Pârâul Popii and Pârâul Țiganului has been adorned for more than 520 years by the most harmonious church built by Stephen the Great.

Istoricul de artă Vasile Drăguț caracteriza biserica de la Pătrăuți ca fiind „admirabil proporționată” și remarca faptul că măreția edificiului eclesial nu constă în dimensiunile acestuia ci în felul cum se realizează armonia dintre natură și construcția de piatră.

Expresia originală a volumelor arhitectonice, personalizate clar în ceea ce se va numi „stil moldovenesc” de arhitectură, a transformat edificiul de la Pătrăuți în prototipul „bisericii moldovenești”.

Art historian Vasile Drăguț described the church at Pătrăuți as being “admirably well proportioned” and remarked that the greatness of the ecclesial edifice did not consist in its size, but in the way its harmony with nature and the stone building is created.

The original expression of the architectural lines, clearly personalized in what is known as the “Moldavian style” of architecture, changed the Pătrăuți edifice into the prototype of the “Moldavian church.”

Vitregiile istoriei și-au lăsat urmele pe pereții bisericii. Armele de asalt au sfărâmat ușile și lăcașul de cult a fost părăsit pentru mai bine de 160 de ani.

La începutul secolului al XVIII-lea, episcopul Calistru hotărăște restaurarea bisericii și construcția clopotniței. Realizată pe un plan octogonal, clopotnița este ridicată din bârne de brad legate în „coadă de rândunică". Coiful îndrăzneț al acoperișului se înalță spre cer amintind de bisericile Maramureșului vecin.

Hostile life left its imprint on the church walls. Assault weapons broke the doors and the religious abode was deserted for more than 160 years.

At the beginning of the 18th century Bishop Calistru decides to have the church restored and the bell tower built. Covering an octagonal plan, the bell tower is made of fir beams in dovetail framing. The daring pointed part of the roof rises to the sky making one spot the resemblance to the churches in neighbouring Maramureș.

După sângeroasele războaie purtate de Imperiul Roman la începutul secolului al II-lea pentru a cuceri minele de aur din Carpații Occidentali, urmașii Regatului Dac s-au retras în codrii Munților Carpați și au dezvoltat o amplă cultură a lemnului. Crucile de mormânt păstrate în clopotnița de la Pătrăuți demonstrează continuitatea limbajului simbolic antic.

After the bloody wars waged by the Roman Empire in the early 2nd century to conquer the Western Carpathian gold mines, the successors to the Dacian Kingdom withdrew to the Carpathian forests and developed an extensive wood culture. The tomb crosses preserved in the bell tower at Pătrăuți demonstrate the continuity of the ancient symbolical language.

Codrii au oferit siguranța supraviețuirii poporului dac în fața valurilor migratoare ce au urmat. Sute de ani, lemnul a dăruit continuitatea istorică și tot lemnul a dăruit uneltele simbolice ale comuniunii cu Cerul. Casele strămoșilor poporului român nu se construiau decât în aria protejată de sunetul natural al ciocanelor de lemn bocănite în toacă.

Forests gave safety to the Dacian people's survival from the migratory waves. For hundreds of years wood ensured the historical continuity and wood too ensured the symbolical tools of the communion with Heaven. The houses of the Romanian people's ancestors were only built in the area protected by the natural sound of the wooden hammers of the *toacă*.

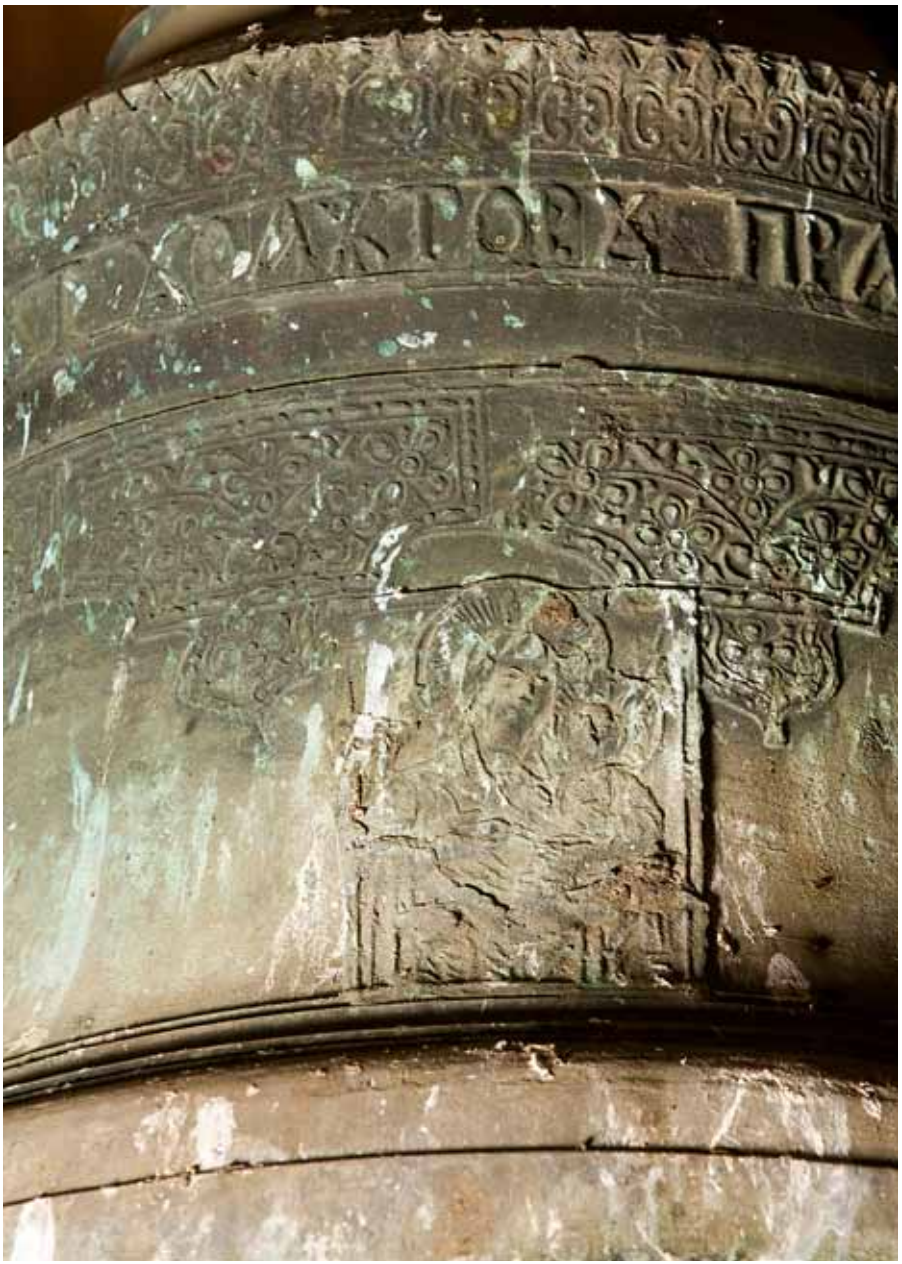

Cântecului ciocanelor de lemn i s-a adăugat atunci când a fost posibil sunetul clopotelor. În Pătrăuți au trăit în secolul al XIX-lea cei mai renumiți clopotari ai Bucovinei. Timp de trei generații, aceștia au turnat clopote noi și au reparat clopote medievale. Numele lui Mihai Fogoroș e scris la loc de cinste pe celebrul clopot Buga de la Putna.

When it was possible, the sound of the bells was added to the song of the wooden hammers. The most renowned bell makers of Bukovina lived at Pătrăuți in the 19th century. For three generations they cast new bells and repaired mediaeval bells. The name of Mihai Fogoroș is written in capital letters on the famous Buga bell at Putna.

Deasupra ușii de intrare în biserica de la Pătrăuți, o piatră sculptată mărturisește: „Io Ștefan Voievod, Domn al Țării Moldovei, fiul lui Bogdan Voievod, a început să zidească această casă în numele Sfintei Cruci în anul 6995 [1487], luna iunie, ziua 13.” În numele Crucii, Sfântul Voievod începea marele efort de sacralizare a Moldovei.

Însuși stilul arhitectural inedit, propune o biserică în formă de cruce latină, cu o turlă ce se înalță deasupra punctului de întâlnire dintre cele două brațe ale crucii, simbolizând Împărăția Cerească ale cărei porți sunt deschise prin Cruce.

Above the door of the Pătrăuți church one can read the following words on a sculpted flagstone: “I, Prince Stephen, ruler of the Land of Moldavia, son of Prince Bogdan, started building this house in the name of the Holy Cross in the year 6995 [1487], June 13.” In the name of the Cross the Holy Prince began the great effort to sacralize Moldavia.

The unusual architectural style itself suggests a church in the shape of a Latin cross, with a steeple that rises above the meeting point of the two crosspieces and symbolizes the Heavenly Kingdom whose doors are opened through the Cross.

Cea mai veche pictură exterioară din Moldova propune pelerinului ce se apropie de biserică imaginea *Judecății de Apoi*. Astfel, pătrunderea în interiorul spațiului sacru este pregătită printr-o meditație asupra clipei în care spiritualul se va despărți definitiv de materia perisabilă, în momentul venirii lui Hristos ca Judecător.

The oldest exterior painting existing in Moldavia offers the pilgrim that nears the church the picture of *The Last Judgement.* Thus, one's entering the sacred space is prepared by a meditation on the moment when the spirit definitely parts with the perishable matter at the time of Christ's coming in his capacity as a Judge.

Prima încăpere a bisericii este un spațiu de pregătire pentru apropierea de Taina unirii cu Hristos prin Împărtășanie, Taină ce se petrece în naos și altar. Doar cei pregătiți pot să trăiască acest eveniment, celorlalți fiindu-le rezervat pronaosul. La Pătrăuți, în cupola de deasupra spațiului pregătitor este pictat Iisus Hristos Pantocrator.

The first room is a space for preparing one's nearing the sacrament of getting united with Christ through the Holy Communion, performed in the nave and the altar. It is only people who have been prepared that can experience this event; the others are only allowed to enter the narthex. At Pătrăuți, in the dome above the propaedeutic space, there is a painting of Jesus Christ Pantocrator.

Pronaosul bisericii de la Pătrăuți este dominat de scena numită *Cavalcada Sfintei Cruci*. Unsprezece sfinți militari martiri, conduși de arhanghelul Mihail și Împăratul Constantin cel Mare, formează un detașament de cavalerie cerească chemată în ajutorul Moldovei. Îmbrățișarea sfinților Teodori semnifică frățietatea luptătorilor creștini.

The *Cavalcade of the Holy Cross* dominates the narthex of the church. Eleven martyrs and military saints, headed by Archangel Michael and Emperor Constantine the Great, make up a detachment of heavenly cavalry called upon to help Moldavia. The embrace of St. Theodore of Tyre and Theodore Stratelates signifies the brotherhood of the Christian warriors.

Fecioara Maria a fost șansa omenirii de a recâștiga Raiul. Drept urmare, Fecioara e pictată deasupra portalului de trecere spre naos-altar, portal ce simbolizează ușa raiului.

The Virgin Mary was the chance humanity had to regain the Paradise. The Virgin is painted above the portal passing to the nave-altar, a portal symbolizing the door to Heaven.

Naos-altarul bisericii este construit în jurul reprezentării lui Iisus Hristos Dumnezeu Pantocrator și simbolizează *Templul lui Dumnezeu din Cer*, alcătuit din două încăperi și revelat lui Moise, lui David, lui Solomon și profetului Iezechiel. Turla înălțată pe naos semnifică Împărăția Cerească ce se oferă credincioșilor prin „cerurile deschise".

The nave-altar is built around the representation of Jesus Christ God Pantocrator and symbolizes the *Temple of God in Heaven*, which is made up of two rooms and was revealed to Moses, to David, to Solomon and to Prophet Ezekiel. The steeple rising above the nave signifies the Heavenly Kingdom that is offered to believers through "the open heavens."

Teologia Sfântului Dionisie Areopagitul descrie raportul dintre îngeri și Dumnezeu, ca o suită de cercuri concentrice *suitoare*, rânduite în jurul Creatorului. Hristos însuși a susținut o asemenea idee atunci când a afirmat că „în casa Tatălui Meu, multe locașuri sunt." Primele nouă cercuri din spirala locuitorilor raiului sunt alcătuite din îngeri.

The theology of Saint Dionysius the Areopagite describes the relation between angels and God as a number of *ascending* concentric circles, arranged around the Creator. Christ himself upheld such an idea when he said, "In my Father's house there are many abodes." Angels make up the first nine circles of the spiral of the inhabitants of the Paradise.

Profeții ce au vorbit oamenilor despre singurul Dumnezeu, și au pregătit lumea pentru minunea unirii lui Dumnezeu cu omul prin Întruparea lui Iisus Hristos, sunt reprezentați în inelul iconografic următor îngerilor. În Rai, oamenii și îngerii slăvesc împreună pe Dumnezeu.

The prophets that spoke to people about the only God and prepared the world for the miracle of God getting united with man through the Incarnation of Jesus Christ are represented in the iconographic ring coming after the angels. In Heaven people and angels praise God together.

ΟΣΙΟΣ
ΙΩ ΘΕΟΛΟΓΟ

Vestea cea bună a succesului misiunii Domnului Iisus pe pământ s-a răspândit printre oameni prin truda apostolilor. Temelie a credinței creștine, Învierea Domnului, a fost mărturisită cu preț de sânge din Spania până în India, și din Carpați până în Etiopia. Astfel, apostolii au confirmat și în Cer rolul de apropiați ai lui Hristos Dumnezeu.

The good news of Jesus Christ's successful mission on the earth was made known to people by the apostles. Foundation of the Christian faith, the Resurrection of our Lord was spoken about and paid for in blood from Spain to India and from the Carpathians to Ethiopia. Thus the apostles in Heaven too confirmed they were close to Jesus Christ.

СΊΜΩΝ · ΌΣΙΟϹ
ΙΑΚΩΒΟϹ

ΘΩΜΑC

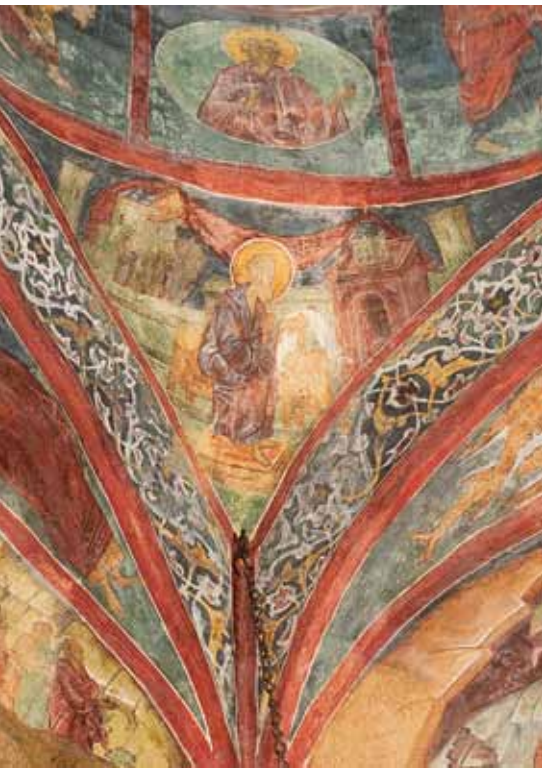

Formula arhitectonică a turlei moldovenești este o imagine plastică a „Cerurilor deschise” prin care Dumnezeu se revelează. Construită din două sisteme de câte patru arce, baza turlei desenează tridimensional o stea cu opt colțuri, stea folosită în iconografie pentru a semnifica Cerurile deschise spre a permite oamenilor vederea lui Dumnezeu.

The architectural formula of the Moldavian steeple is a plastic image of the “open heavens” though which God is revealed. Being made up of two four-arch systems, the base of the steeple features an eight-point star in three dimensions, a star that is used in iconography to signify the open heavens in order to make it possible for people to see God.

Pandantivii ce formează primele patru vârfuri ale stelei cu opt colțuri, introduc în tema dăruirii lui Dumnezeu către oameni, fiind pictați cu reprezentări ale Evangheliștilor. Cele patru lunete generate de primul sistem cu patru arce detaliază evenimente importante ale Întrupării. Latura de răsărit a turlei inferioare propune *Nașterea și Botezul Domnului.*

The pendentives making up the first four points of the eight-point star introduce the subject of God giving Himself to people and feature the Evangelists. The four lunettes generated by the first four-arch system give details of important events of the Incarnation. The eastern side of the lower steeple suggests *The Birth* and *The Baptism of Jesus Christ.*

Edificiul fizic al bisericii creștine este urmașul templului construit de David și Solomon, conform regulilor stricte cerute de către Dumnezeu. În icoanele *Întâmpinării Domnului* de către Dreptul Simeon și *Intrării Maicii Domnului în Biserică* este folosită imaginea Templului din Ierusalim, cu a sa separație între Sfânta și Sfânta Sfintelor.

The physical building of the Christian church derives from the temple built by David and Solomon in keeping with God's strict rules. The icons titled Simeon the Just *Meeting the Lord* and *Entrance of the Mother of God into the Temple* show the picture of the Temple of Jerusalem, with its partition between the Holy Place and the Most Holy Place.

Dumnezeu îi spune lui Moise că omul nu este capabil să Îl poată vedea în toată plinătatea Sa. Ceea ce pot vedea oamenii sunt *umbrele* lăsate de prezența Creatorului, adică simbolurile. Au fost însă momente excepționale în care Dumnezeu și-a arătat dumnezeirea mai mult decât de obicei. Unul dintre aceste momente este *Schimbarea la Față*.

God tells Moses that man is not capable of seeing Him in all His fullness. What man can see are the *shadows* of the Creator's presence, that is, the symbols. But there were out-of-the-ordinary moments when God showed His being a divinity more than usual. One of these moments is the *Transfiguration.*

Turla moldovenească se finalizează cu cel de al doilea rând de vârfuri ale stelei cu opt colțuri. Aflați la limita simbolică dintre *Împărăția cerească* și *Biserica pământească*, pandantivii mari sunt dedicați celei ce prin puritate și discernământ spiritual a fost capabilă să ofere, în cunoștință de cauză și de bună voie, trup omenesc lui Dumnezeu.

The Moldavian steeple ends with the second row of points of the eight-point star. Being on the symbolic limit between the *Heavenly Kingdom* and the *Earthly Church*, the big pendentives are devoted to the woman who was capable of offering human body to God through purity and spiritual discernment, in all awareness and out of her own free will.

Cei doi pandantivi ce înconjoară semicalota altarului sunt dedicați *Bunei Vestiri.* Arhanghelul și Fecioara sunt pictați interacționând din spații arhitectonice diferite, după un model adus de zugravul grec din Muntele Athos. Pandantivii de vest sunt dedicați *Buneivestiri la fântână* și *Intrării Maicii Domnului în Biserică.*

The two pendentives around the semi-cupola of the altar are devoted to the *Annunciation*. The Archangel and the Virgin Mary are painted when they take joint action in different architectural spaces after a model brought by the Greek painter from Mount Athos. The western pendentives are devoted to the *Annunciation at the fountain* and to the *Entrance of the Mother of God into the Temple.*

Semnificant al *Ierusalimului ceresc*, spațiul sacru al naos-altarului pregătește pe om pentru depășirea timpului material. Evenimentele liturgice ce se petrec aici sunt asemenea rugăciunii îngerilor și sfinților în Împărăția cerească. Simfonia îngerilor și oamenilor este subliniată prin cântece ca: *Noi care pe Heruvimi, cu taină închipuim...*

Signifying the *Heavenly Jerusalem,* the sacred space of the nave-altar prepares man for transcending the material time. The liturgical events taking place here resemble the prayer of angels and saints in the Heavenly Kingdom. The symphony of angels and people is emphasized by such chants as *We, who symbolically represent cherubs...*

Sfântul Apostol Pavel compară viața creștinului cu alergarea unui atlet, finalul biruitor fiind dăruit cu o cunună. Biblia vorbește de multe ori despre cununa ce se dăruiește sfinților, și acest lucru dezvoltă o soluție iconografică ce proclamă sfințenia prin dăruirea cununii sau a binecuvântării din ceruri. Este un simbol al biruinței sfinților și a apartenenței acestora la viața lumii cerești, viață dominată de Lumina iubitoare a lui Dumnezeu. Aureola primită de la Hristos este în același timp și un simbol destinat credincioșilor, care trebuie să descopere în icoana fiecărui sfânt drumul către strălucirea iubirii lui Dumnezeu.

Apostle Paul describes the life of a Christian as the run of an athlete, whose victorious end is presented with a crown. The Bible often speaks of the crown to be given to the saints and this develops an iconographic solution proclaiming holiness by giving the crown or the blessing from heaven. It is a symbol of the victory of the saints and of their belonging to the life of the heavenly world, a life that is ruled by God's loving light. The aura received from Christ is at the same time a symbol meant for believers, who, in the icon of every saint, must discover the road to the brilliance of God's love.

Mântuitorul Hristos parcurge omenește calea către Rai și spune oamenilor: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie.” Anticiparea întâlnirii cu Hristos în Împărăția cerurilor se întâmplă în timpul Sfintei Liturghii, ce se săvârșește în naos-altar și este o actualizare a Pătimirilor Mântuitorului.

Christ the Saviour takes the road to Heaven as a human being and tells people: “If anyone wants to follow Me, he must deny himself, pick up his cross, and follow Me.” The anticipation of the meeting with Christ in the Heavenly Kingdom occurs during the Divine Liturgy, which is held in the nave-altar and is an updating of the Passions of Christ.

Absida de nord a Pătrăuților pune în opoziție pe împăratul lumesc, simbolizat de Pilat, și pe Iisus Hristos Împăratul Ceresc, batjocorit și refuzat de către oamenii pătimași.

The northern apse of the Pătrăuți church opposes the worldly emperor, symbolized by Pilate, and Jesus Christ, the Heavenly Emperor, who is humiliated and refused by people subject to passion.

Urcarea pe Cruce și *Răstignirea* sunt momentele în care jertfa lui Hristos se desăvârșește. Acum se vede măsura iubirii lui Dumnezeu față de oameni, inclusiv față de cei ce îl batjocoriseră nebunește înainte de urcarea pe Cruce. La Pătrăuți, *Răstignirea* e pictată în fața Sfintei Mese pentru a mărturisi repetarea acestei jertfe în timpul Liturghiei.

The *Putting on the Cross* and the *Crucifixion* are the moments when Christ's sacrifice is completed. It is now that one can see the amount of God's love of people, including the ones who had madly humiliated him before he was elevated to the cross. At Pătrăuți the *Crucifixion* is painted in front of the Holy Table to speak about the repetition of this sacrifice during the Liturgy.

Începând cu scena *Coborârii de pe Cruce*, iconografia susține simbolic taina urmării lui Hristos în moarte și Înviere. Din acest moment, în compoziții vor fi incluși doar cei ce caută să trăiască această taină. Fecioarei Maria, lui Ioan Evanghelistul și mironosițelor se mai adaugă două personaje cu vocație mistică: Iosif din Arimateea și Nicodim.

Starting with the *Descent from the Cross,* the iconography symbolically supports the mystery of following Christ in death and resurrection. From this moment on the compositions will only include those who try to experience this mystery. Two characters of a mystical vocation, Joseph of Arimathea and Nicodemus, join the Virgin Mary, St. John the Evangelist and the myrrh bearers.

Fecioara Maria, Ioan Evanghelistul, Iosif din Arimateea, Ioana și Salomeea, Maria Magdalena, Nicodim și îngerii din ceruri, tânguiesc și pregătesc pentru înmormântare trupul mort al lui Hristos. În Vinerea Pătimirilor, în bisericile ortodoxe se pune o masă pe care se așează o pânză pictată cu această scenă.

The Virgin Mary, St. John the Evangelist, Joseph of Arimathea, Joan and Salome, Mary Magdalene, Nicodemus and the angels in heaven mourn and prepare Christ's dead body for burial. On Good Friday, a table is put in Orthodox churches, on which they lay a piece of cloth featuring this painted scene.

Pictarea lui Nicodim în interiorul mormântului mărturisește credința în faptul că pelerinajul ce îl fac creștinii ortodocși în Vinerea Pătimirilor pe sub pânza pictată cu scena *Tânguirii* este o coborâre în mormântul lui Hristos, coborâre asociată în cântecele din noaptea Învierii cu moartea alături de Hristos, cale necesară învierii alături de El.

Nicodemus' painting in the tomb speaks about the belief in the fact that the pilgrimage Orthodox Christians go on under the cloth on which the scene of *Lamentation* is painted is a descent in Christ's tomb, a descent which the chants on the night of the Resurrection associate with death by the side of Christ, a road that is necessary for the resurrection together with Him.

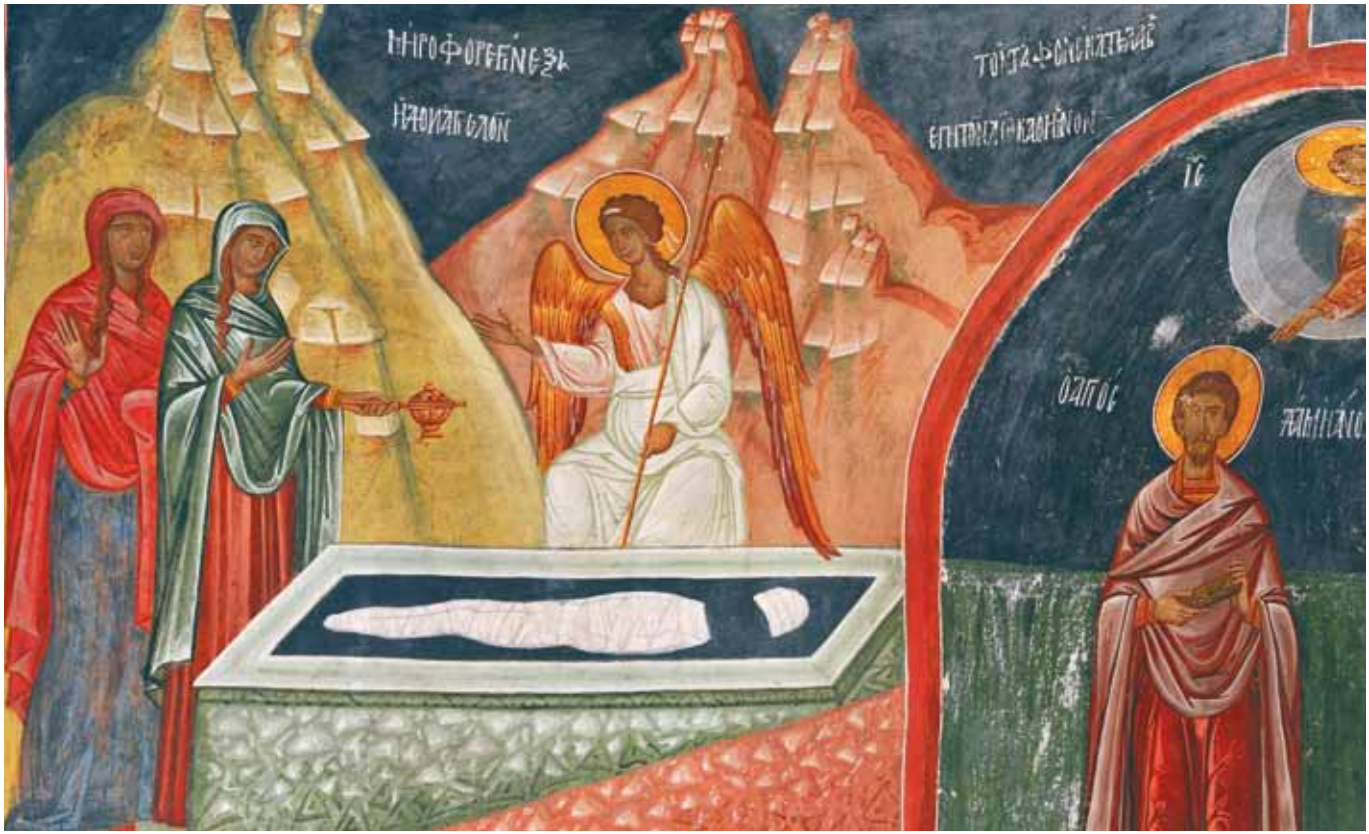

Dacă ar fi contat continuitatea logico-istorică, scena imediat următoare *Punerii în mormânt* ar fi trebuit să fie scena *Învierii*. Din rațiuni simbolico-tainice acest lucru nu se întâmplă ci este pictată scena *Mormântului gol*. Mironosițele vin la mormânt și descoperă acolo un înger care le arată giulgiurile în care fusese înfășurat trupul mort.

If the logical and historical continuity had been important, the scene coming immediately after *Putting Christ in the Tomb* should have been the *Resurrection*. For symbolical and mystery reasons this does not happen. The *Empty Tomb* is painted instead. The myrrh bearers come to the tomb and find an angel showing them the shrouds in which the dead body had been wrapped.

Scena *Învierii Domnului* și scoaterea din iad a lui Adam, a Evei și a altor drepți, este pictată din rațiuni misterice în fața *Tabloului votiv.* Este o inserție a personajelor istorice din *Tabloul votiv*, și prin calitatea lor regală a poporului, în logica mistică a morții și învierii alături de Hristos: „Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez ... atunci vom fi părtași și ai învierii Lui" (Rom. 6, 4-5).

The scene of the *Resurrection* and taking Adam, Eve and other righteous people out of hell is painted in front of the *Votive Painting* for symbolical reasons. It is an insertion of the historical characters of the *Votive Painting* and, through their royal quality, of the people into the mystical logic of death and resurrection together with Christ: "Therefore we are buried with Him by baptism into death ... we shall be also in the likeness of His resurrection" (Romans 6:4-5).

În anul 1453, când Mahomed al II-lea intra călare în biserica imperială a Bizanțului și o proclama moscheie, Sfântul Ștefan cel Mare era adolescent și se pregătea pentru a urca pe tronul Moldovei. Maestru îi era însuși Iancu de Hunedoara, cel ce ținea aprinsă în Balcani flacăra cruciadei împotriva Imperiului Otoman. Este imposibil ca momentul dramatic al islamizării cetății Sfântului Constantin să nu fi afectat educația tânărului principe. Ajuns în 1457 pe tronul înălțat de strămoșii săi la Suceava, Ștefan e nevoit să fie un urmaș al Sfântului Constantin. Voievodul își pune viața pentru apărarea identității creștine.

În primii treizeci de ani ai domniei modernizează țara, construind infrastructură militară și civilă. Își adună o armată foarte eficientă cu ajutorul căreia impune respect ungurilor, tătarilor, polonilor și turcilor. Învinge armatele lui Mahomed al II-lea și îl determină pe acesta să se deplaseze personal în 1476 la Suceava în încercarea, fără de succes, de a-l îndepărta pe Ștefan din tronul Moldovei.

Atunci când turcii devin însă prea puternici, în timpul lui Baiazid al II-lea, voievodul moldav rămâne fără aliații antiotomani și pierde două cetăți importante. Ștefan e nevoit să încheie pace cu turcii și din 1487 începe să construiască biserici, pentru ca identitatea creștină să se păstreze prin infrastructura eclesială din piatră. Mai trăiește 17 ani și construiește peste 40 de biserici din piatră.

In 1453, when Mohammed rode into the imperial church of Byzantium and proclaimed it to be a mosque, St. Stephen the Great was in his teens, preparing to accede to Moldavia's throne. His master was Iancu of Hunedoara, who directed the Balkan people's attention to the crusade against the Ottoman Empire. The dramatic moment when the city of St. Constantine was Islamized can only have affected the education of the young Prince. Coming in 1457 to the throne he had inherited from his ancestors in Suceava, Stephen has to be a follower of St. Constantine. The Turks had reached the Danube and were forcing their way to the north. The Prince endangers his life for the defence of the Christian identity.

In the first thirty years of his reign he modernizes the country by having military and civil infrastructure built. He conscripts a very efficient army with the help of which he makes Hungarians, Tartars, Poles and Turks respect him. He defeats the armies of Mohammed II and makes him come in person to Suceava in 1476 in an abortive attempt at removing Stephen from Moldavia's throne.

But when the Turks become too powerful, at the time of Bayezid II, the Moldavian Prince is abandoned by his anti-Ottoman allies and loses two important cities.

Stephen has to make peace with Turks and in 1487 starts having churches built for the Christian identity to be preserved through the stone ecclesial infrastructure. He lives for another 17 years and has over 40 stone churches built.

Biserica de la Pătrăuți a fost ridicată în primul an de construcții bisericești succesive: 1487. Dedicată *Sfintei Cruci*, ea propune o iconografie ce se dovedește a fi o adevărată proclamație de luptă pentru apărarea Crucii. Alături de repetatele reprezentări ale Sfântului Constantin cel Mare și ale mamei sale Elena, Sfinții Mucenici Militari ocupă suprafețe importante în pronaos, naos și deasupra altarului.

The Pătrăuți church was built in the first year when churches were made successively, 1487. Dedicated to the Holy Cross, it suggests an iconography that turns out to be a genuine proclamation of fighting for the defence of the Cross. Besides the repeated representations of St. Constantine the Great and his mother Helena, the martyrs and military saints take up much room in the narthex, the nave and above the altar.

ΘΕΡΓΗΟΣ

ΑΓΙΟΣ
ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ
ΑΓΙΟΣ
ΝΙΚΗΤΩΡ

Este interesantă de urmărit interacțiunea dintre *Cavalcada Sfintei Cruci* aflată în pronaos și icoanele mucenicilor, ale Sfântului Constantin și a mamei sale Elena, de deasupra altarului. În intradosul arcului triumfal au fost descoperite în anul 2007 icoanele individuale ale sfinților mucenici din *Cavalcadă*. Excepția tematică a *Cavalcadei* este confirmată astfel deasupra catapetesmei, în partea de est a naosului.

It is interesting to see the interaction of the *Cavalcade of the Holy Cross* in the narthex and the icons of the martyrs, of St. Constantine and his mother Helena above the altar. The individual icons of the holy martyrs featured by the *Cavalcade* were discovered in the intrados of the arch above the iconostasis in 2007. The theme exception of the *Cavalcade* is thus confirmed above the iconostasis in the eastern side of the nave.

În cântecele bisericești, mucenicii sunt asemănați cu îngerii, datorită tăriei de caracter de care au dat dovadă atunci când au depășit slăbiciunile lumii materiale încă de când erau pe pământ. Asemeni îngerului, mucenicul nu este un accident singular și individualist ci este integrat într-o armată biruitoare. Iconografic, *Oastea Mucenicilor* apare pictată în Moldova la Pătrăuți, ca principal aliat al Sfântului Ștefan.

In chants martyrs are likened to angels, thanks to their strong character when defeating the weakness of the material world as early as the time when they were on earth. Like the angel the martyr is not a singular and individualistic accident, he is integrated into a victorious army. Ichnographically the *Army of the Martyrs* is painted in Moldavia at Pătrăuți as a main ally of Saint Stephen.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΤΗΡΩΝ

La cererea solilor din Edesa, Mântuitorul Hristos trimite regelui Abgar o pânză pe care era imprimată imaginea feței Sale. *Mandylionul* a devenit prima icoană din istorie. După săvârșirea minunii vindecării, Regele Abgar așează pânza cu chipul Mântuitorului pe zidul cetății, transformând-o într-un simbol al darurilor dumnezeiești ce se oferă poporului prin rege.

At the request of the messengers from Edessa, Christ the Saviour sends King Abgar a piece of cloth upon which His image was imprinted. The *Mandylion* became the first icon in history. After being miraculously healed, King Abgar hangs the piece of cloth with the image of the Saviour on the wall of the city and thus changed it into a symbol of the divine gifts that are offered to the people through the agency of the king.

Naosul și altarul bisericii de la Pătrăuți sunt unite cu ajutorul unui iconostas realizat în ultima parte a secolului al XIX-lea. Atribuit lui Epaminonda Bucevschi, acesta propune o suită de tablouri religioase umaniste. În contrast cu icoanele din fresca medievală, iconostasul pune în evidență valoarea icoanei și decadența simbolică din tabloul religios umanist.

The nave and the altar of the Pătrăuți church are united by an iconostasis that was made in the late 19th century. Being attributed to Epaminonda Bucevschi, it suggests a number of humanistic religious paintings. In contrast to the icons in the mediaeval fresco the iconostasis reveals the value of the icon and the symbolical decadence of the humanistic religious painting.

Iconografia altarului este rânduită în jurul Jertfei Euharistice. În registru superior, sunt pictate scene din Joia Pătimirilor, când Iisus Hristos săvârșește prima Sfântă Liturghie și îi împărtășește pe Apostoli. Registrul Sfinților Episcopilor mărturisește prin icoană comuniunea ce există în timpul Liturghiei între sfinții din cer și creștinii de pe pământ.

▶

The iconography of the altar is arranged around the Eucharistic sacrifice. In the upper tier there are scenes of Maundy Thursday when Jesus Christ holds the Divine Liturgy and gives the Eucharist to the apostles. The tier of the bishop saints reveals, through the icon, the communion existing during the Liturgy between the stains in heaven and the Christians on earth.

Cheia de boltă a drumului spre Rai și temelia comunității creștine este Trupul și Sângele lui Hristos ce se oferă oamenilor prin Liturghie. Împărtășania finalizează drumul în moarte și înviere alături de Hristos și realizează unirea cu Creatorul Mântuitor. Taina aceasta se petrece în interiorul naos-altarului dar fundamentează viața creștinului în societate. Omul unit cu Hristos merge alături de comunitatea din care face parte și dă viață acolo roadelor de iubire ce se nasc din succesul său sacramental.

The keystone to the road to Heaven and the foundation of the Christian community is the body and blood of Christ that are given to people through the Liturgy. The Eucharist ends the road in death and resurrection by the side of Christ and creates the union with the Creator and Saviour. This sacrament takes place in the nave-altar, but is the foundation of the Christians' life in society. The man united with Christ goes side by side with the community he belongs to and gives life to the fruits of love that are born of his sacramental success.

M V S E

V M

ІСТОРІА
СКРИПТУРІЙ ВЕКІУЛУЙ ТЕСТАМЕНТ

СПРЕ ТРЕБУІНЦАРЕ РОМАНЕЩІ ТІНЕРІМІ.

Тълмъчіть де пре лімба єлінєскъ, п[illegible]кстоз
Рωманомолдовенєскъ, де смери[illegible]ал, К
ВЕНІАМІН КΩСТАКІ МІТРОП: М[illegible]ОЛДАВ.
шіі Тупъріть кύ âсâ келтύіле[illegible]ті,
Авіліе Прєлъмінатълуй ші Прєнълцатълуй Ѱмн[illegible]х. чєле
ІΩАНН єлнаѣл стъра всвв[illegible]фєлюл де
[illegible]ктóаре
къчі
мі́шкъ

ТОМЪЛ Ѧ ТРЕІЮ.

Сăтъпъріі Ѧ Тупографіа Сфінтей Митрополіі Мшлдавіі
Ѧ шрăшіл Ішіі. Ла Анъл дела Хс 1824.

Muzeul bisericii este găzduit de interesanta casă parohială din imediata vecinătate. Construită în prima parte a secolului al XIX-lea, casa a fost locuită de preoții ce s-au perindat prin Pătrăuți. Edificată în stil austriac, cu șapte camere mari și înalte, cu beci boltit, cu frontonul specific perioadei și cinci ferestre pe latura de sud spre biserica monument, casa s-a înnobilat odată cu trecerea anilor și a oamenilor.

The museum of the church is in the interesting parish house in the immediate vicinity. Built in the early 19th century, it has been lived in by the priests that served at Pătrăuți. Being built in an Austrian style, with seven large high rooms, with a vaulted cellar, with the gable specific to that time and five windows on the southern side facing the church that is a monument, the house has become nobler and nobler with every passing year and personalities that lived there.

Cărțile și mobilierul bisericesc însoțesc inventarul etnografic și mobilierul de influențe austriece, reconstituind stilul de viață preoțesc în Bucovina secolului al XIX-lea.

The books and church furniture are added to the ethnographic inventory and furniture under the Austrian influence, reviving the style of priestly life in 19th century Bukovina.

Cele mai multe informații despre istoria casei le avem din perioada 1896 – 1919, perioadă în care aici a locuit preotul cărturar Constantin Morariu. Important om de cultură bucovinean, părintele Constantin fusese secretar al Arboroasei, mișcare condusă de regretatul Ciprian Porumbescu. Neagreat de puterea politică imperială, el a fost nevoit să se retragă la Pătrăuți, de unde va lupta neîncetat pentru unirea Bucovinei cu Regatul României.

We got the most numerous information of the history of this house from 1896-1919, a time when priest Constantin Morariu, a scholar, lived here. An important Bukovina cultural personality, Father Constantin had been secretary of Arboroasa, a movement headed by the late Ciprian Porumbescu. Not being in the imperial power's good books he had to retire to Pătrăuți, from where he continuously struggled for the union of Bukovina to the Kingdom of Romania.

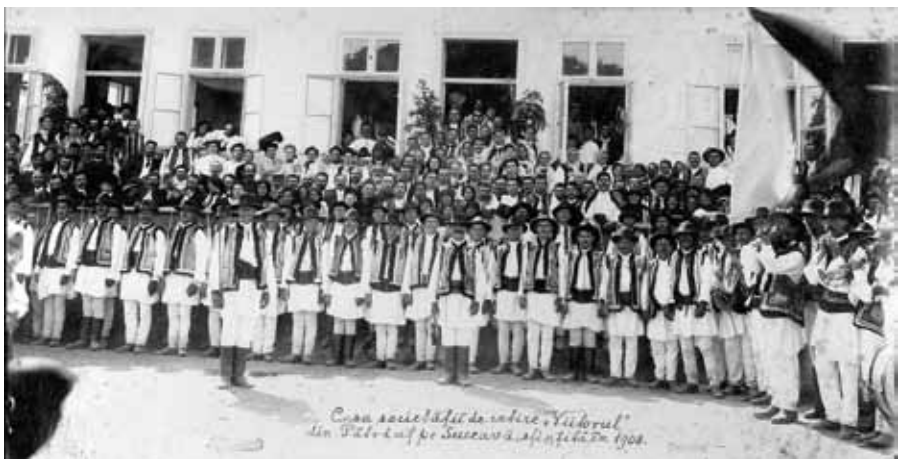

Mulți oameni de cultură din regat ce au vizitat în acele vremuri Bucovina au găzduit în casa preotului Constantin Morariu. Casa a lăsat o impresie adâncă poetului Ștefan Octavian Iosif care a ospețit aici o perioadă mai lungă de timp. Trimis în Bucovina de ministrul Spiru C. Haret pentru a scrie un poem despre Ștefan cel Mare, poetul descrie într-o scrisoare sentimentele trăite la Pătrăuți:

Many cultural personalities from the Kingdom visiting Bukovina at that time lived in the house of priest Constantin Morariu. The house deeply impressed poet Ștefan Octavian Iosif, who lived here for a longer time. Being sent to Bukovina by Minister Spiru C. Haret in order to write a poem on Stephen the Great, the poet wrote a letter describing the feelings he had at Pătrăuți:

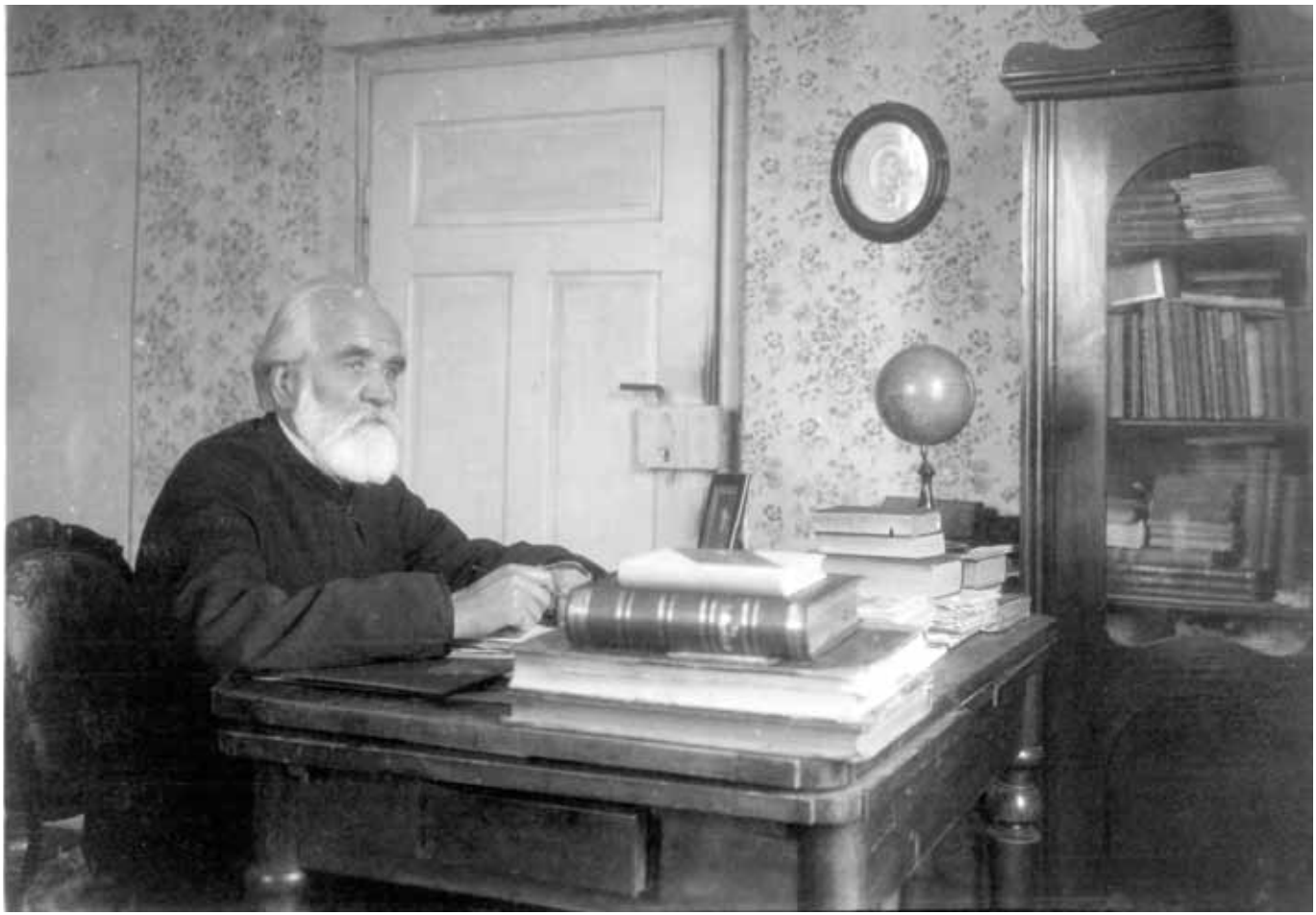

...părintele Morariu, gazda mea, e un preot înalt, frumos, cu barba albă, cu figura impozantă, un adevărat apostol.

...Închipuiește-ți o casă parohială cu odăi largi, luminoase; ...o grădiniță drăgălașă în față, ...ogradă mare, care dă într-o livadă minunată. Și totul într-o poziție neasemănat de pitorească.

"Father Morariu, my host, is a white-bearded, tall handsome priest, of an imposing stature, a genuine apostle. ... Just imagine a parish house with large light rooms. ... A pretty garden in front of the house ... a big courtyard, leading to a wonderful orchard. And everything was in an unbelievably picturesque position."

Dacă vizitezi astăzi Pătrăuțiul, ai șanse mari ca să retrăiești bucuria poetului. Căutătorul de frumos poate admira spațiile private ale preotului, colțul de rugăciune, masa de lucru, locul de odihnă, dar și colecția etnografică ce vorbește despre dragostea preotului Constantin Morariu pentru portul popular românesc.

When visiting the Pătrăuți church today, one has big chances to enjoy everything as much as the poet did. Looking for something beautiful, one can admire the priest's private nooks, the corner where he says his prayers, the writing desk, the place where he takes a rest, but also the impressive ethnographic collection that reminds people of priest Constantin Morariu's love of the Romanian national dress.

Prezentul volum nu ar fi putut apărea fără eforturile voluntarilor *Parohiei Pătrăuți II* și *Asociației Prietenii Bucovinei.*

Asociația Prietenii Bucovinei a fost înființată în 2005 pentru a susține activitățile culturale desfășurate pe lângă Biserica Monument UNESCO din Pătrăuți.

Primul proiect finalizat este Muzeul *Casa Preotului Bucovinean*, muzeu deschis în anul 2007, pe lângă biserica lui Ștefan cel Mare din Pătrăuți. *Prietenii Bucovinei* au lansat mai multe sit-uri web, în vederea promovării valorilor creștine. Dintre acestea amintim: www.locurile-sfinte.ro și www.patrauti.ro.

Din anul 2011, *Prietenii Bucovinei* au inițiat și susținut proiectul *Harta Bucovinei pentru fiecare pelerin*. În cadrul acestui proiect se distribuie gratuit în pensiunile din Județul Suceava fluturași cu harta monumentelor creștine ale Bucovinei.

Din anul 2010, împreună cu *Asociația „Sportul pentru tine"* din București, *Prietenii Bucovinei* intervin în satul Pătrăuți pentru sprijinirea copiilor aflați la limita abandonului școlar. Este un proiect punctual, prin care ne-am asumat, pe lângă cumpărarea de rechizite și cărți, rezolvarea unor nevoi medicale și materiale apărute în diferite momente în viața copiilor asistați.

Din anul 2014, *Prietenii Bucovinei* au lansat împreună cu firma *Inmedio* și în colaborare cu Școala din Pătrăuți proiectul „Exist, deci vreau să învăț", proiect la care s-a alăturat apoi ziarul *Monitorul de Suceava*. Este un proiect ce are ca țintă comunitatea de rromi din Comuna Pătrăuți, comunitate ce depășește 2000 de membri. Scopul proiectului este creșterea numărului de copii școlarizați la nivel de grădiniță.

Din anul 2009, Asociația *Prietenii Bucovinei* s-a înregistrat la Biblioteca Națională a României ca editor de carte. Editura se numește *Heruvim* și a scos până în prezent: *Semințe de înțelepciune*, de Lăcrămioara Vartolomei; *Pelerinaj în spațiul sacru bucovinean*, de Gabriel Herea; *Grija cea mai mare trebuie să o avem pentru viața cea veșnică*, de Preot Constantin Morariu; *Omul în tradiția creștină*, de Florin Mihăescu; *Pătrăuți 1487*, de Petru Palamar și Gabriel Herea; *Simbol și ortodoxie*, de Florin Mihăescu; *Ctitori de cultură și spiritualitate ortodoxă*, de Marian Palade; *Cosmosul în tradiția creștină*, de Florin Mihăescu; Volumul colectiv *Schola. Ars. Historia – In honorem Tereza Sinigalia, la 45 de ani de activitate științifică*, în colaborare cu Universitatea de Arte „George Enescu" din Iași; *Iraclie și Ciprian Porumbescu* (vol. I), de Leca Morariu; *Meditații la „Bucovina de altădată"*, de pr. Gabriel Herea.

Editura nu are o strategie comercială, cea mai mare parte a cărților fiind utilizate pentru promovare culturală prin direcționare către biblioteci, schimb interbibliotecar sau oferire la prețul de editare.

Mulțumim tuturor celor ce susțin activitățile noastre, inclusiv prin donații sau redirecționarea a 2 la sută din impozit.

Asociația Prietenii Bucovinei
Cod Fiscal 18167053
IBAN: RO 04 RNCB 0234 0369 9753 0001
Telefon: 0740 05 77 12
Email: parintelegabriel@yahoo.com

Biserica Monument UNESCO din Pătrăuți. Cea mai veche biserică de stil moldovenesc. Cea mai veche pictură din Moldova. Cea mai veche biserică păstrată în original de la Ștefan cel Mare.

The church at Pătrăuți is a UNESCO World Heritage Site. The oldest church built in the Moldavian style. The oldest painting in Moldavia The oldest church that was preserved the way Stephen the Great had it built.

HERUVÎM
PĂTRĂUȚI •2015

ISBN 978-606-93375-4-7